

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день освіта стає найвагомимим важелем впливу на життя суспільства, і в умовах активної інтеграції, вона має зазнати також глибокого реформування. Під впливом глобальних тенденцій розвитку світового освітнього простору у світі та й в Україні сформувалися деякі чіткі тенденції, такі як прагнення до демократичної системи освіти; розростання ринку освітніх послуг; розширення мережі вищої освіти та зміна соціального складу студентів; пріоритетність фінансування освіти; постійне оновлення освітніх програм вищих навчальних закладів; відхід від орієнтації на середнього студента та підвищений інтерес до обдарованого студента, до особливостей розкриття його здібностей та потенціалу.

Причиною модернізації європейської освіти виступає розвиток та інтеграційні процеси усього суспільства, характерними рисами якого на сучасному етапі є оновлення структури та змісту освіти, послідовного впровадження інноваційних технологій навчання, введення кредитно-трансферної системи у навчальний процес. Зміна системи освіти має бути спрямована на виховання нового покоління людей, що усвідомлюють загальнолюдські цінності й живуть за гуманістичними законами. Перед сучасною освітою постають універсальні цілі: вийти на новий рівень якості й забезпечити її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Визначальним пріоритетним напрямом створення єдиного європейського освітнього простору є розвиток полікультурної освіти та виховання, що зафіксовано у документах країн Європейського Союзу. З огляду на це, вчені, політики, державні діячі в країнах Європейського Союзу докладають зусиль, що спрямовані на досягнення діалогу й взаємопорозуміння між представниками різних культур і етносів у європейській спільноті. Турбота про збереження самобутності культур та їхнього розмаїття в країнах ЄС ґрунтується на визнанні культурного плюралізму як потужного чинника соціального поступу. Зростання культурної розмаїтості за рахунок міграційних процесів (а Україна займає в цьому процесі далеко не останнє місце) у країнах Європейського Союзу зумовлюють розвиток ідеї полікультурної освіти.

Основними напрямками впровадження засад полікультурності в країнах Європейського союзу виступають, по-перше, реформування з метою забезпечення для них та їхніх культур «рівних можливостей», що і є головною метою, поставленою мультикультурним підходом; по-друге, виховання взаємного культурного розуміння та толерантності між представниками різних етнічних (мовних, релігійних, культурних) груп у суспільстві, що досягається реформуванням навчальних програм, підручників та методів навчання для всієї системи освіти (а не лише для меншин).

Але реалізація засад мультикультурності в освіті у країнах Європейського Союзу наштовхується на одну з ключових проблем цього процесу – вивчення мов та мова навчання. Хоча принцип полікультурної освіти досить поширений у документах, що визначають культурну політику Ради Європи та Європейського Союзу, однак із практичним застосуванням цього принципу і тут виникають складнощі. Ідеї полікультурної педагогіки, рекомендації Ради Європи щодо полікультурного виховання ще далекі від здійснення. З 2006 р. після досить наполегливої роботи європейських компетентних органів, було рекомендовано для впровадження у національні системи освіти елементів освіти країн-членів співдружності. Запропонована методика охоплює спілкування рідною мовою, спілкування іноземною мовою, математичну та базову

компетентність у галузі науки та техніки, цифрову компетентність, вміння вчитись, міжособисту комунікативність, навички підприємливості та культурного самовираження.

Серед інших шляхів забезпечення високого рівня освітньої якості визначають забезпечення рівного доступу до інформаційних технологій за рахунок високоякісного програмного забезпечення. Ще одна стратегічна ціль освіти – посилення відповідності ринку праці викликам глобалізації. Цю проблему можливо вирішувати шляхом посилення зв'язків між виробництвом та науковими дослідженнями й суспільством у цілому; розвитку духу підприємництва; інтенсифікації навчання іноземних мов; посилення мобільності та обмінів; посилення європейського співробітництва.

Об'єднання європейських країн призвело до створення багатомовного середовища та необхідності визначення певних принципів і правил співіснування як окремих країн-членів, так і об'єднання загалом. Виникла необхідність у реалізації організаційних та технічних заходів, в управлінні процесом багатомовності, яка визначила цілі ЄС у посиленні географічної мобільності європейців та поліпшенні вивчення іноземних мов. Реалізація цих ідей стала частиною реформи освітньої системи, прийнятої, наприклад, парламентом Болгарії у 2006 р. Уряд Угорщини запровадив свою всебічну стратегію викладання та вивчення іноземних мов. Заходи в межах цієї програми включають суттєве підвищення фінансування вивчення іноземних мов у школі, запровадження року інтенсивного вивчення іноземної мови у сфері обов'язкової освіти, іспит з іноземної по закінченні школи, збільшення щонайменше на половину навчального часу для вивчення іноземних мов. Розбудова освітніх систем включає і вивчення додатково двох іноземних мов. Така система зараз активно практикується в Естонії, Франції, Німеччині, Литві, Словенії, Іспанії, Нідерландах, Фінляндії та Австрії. Україна поки що тільки починає впроваджувати у практику ці форми.

Мовна проблематика стала окремим напрямом політичної активності Європейського Союзу. Половина європейців погоджується з політичними цілями ЄС, відповідно до яких кожен громадянин ЄС має володіти двома мовами, крім своєї рідної. Поза офіційною мовною політикою мультилінгвізму, на рівні мовної практики європейці мовною поведінкою голосують за появу універсальної мови, якою поступово стає англійська мова. Нею або як рідною (13%), або як іноземною (38%) володіють більше половини (51%) європейців. За нею йдуть французька та німецька (по 14%), іспанська та російська (по 6%) мови. Цьому сприяють як глобалізація та глобальна модернізація, в яких англійська мова відіграє роль світової, так і інтернаціоналізація вищої освіти, яка є однією з цілей реформ країн – членів ЄС. За статистикою, якщо немає можливості поїхати до англійської країни, студенти вибирають ту країну, де англійська є найбільш вживаною та поширеною. Далеко не останню роль має фактор уніфікації документів про освіту – додаток до диплома видається англійською. Одночасно відбувається універсалізація та стандартизація європейських знань, які б надавали молоді різних націй та народів усвідомлення її належності до єдиної європейської культури.

Ще одним викликом, який постає і перед Україною, відносно втілення ідей вільного розповсюдження інформації та використання інформаційно-комунікаційних технологій у освіті, було затвердження Генеральною Асамблеєю ООН резолюції щодо створення й розвитку Інтернет-уряду та механізмів скорочення цифрового розриву між країнами в плані обміну знаннями. Вона покликана сприяти міжвузівській співпраці з метою передачі знань, розвитку та удосконаленню підготовки спеціалістів і науковців у вищій школі, а також інтернаціоналізації вищої освіти. Наприклад, створена Європейська система з документації та інформації для освіти, яка об'єднує тридцять дві держави, що повністю несуть відповідальність за збір та створення бази даних з науково-дослідницьких проєктів з питань освіти у своїх країнах. За роки цієї роботи сформувалася база даних з принципів створення системи освіти; адміністрування в освіті; оцінювання; змісту освіти, тощо.

Отже, пріоритетним напрямом у системах освіти європейських країн залишилося досягнення рівних можливостей в отриманні освіти, забезпечення всіх громадян базовими знаннями, здібностями та вміннями, які необхідні їм для соціальної та професійної інтеграції у суспільство, в якому вони живуть; підвищення якості освіти й забезпечення індивідуального розвитку; наближення змісту освіти до вимог роботодавців; пристосування нових форм навчання до існуючої системи кваліфікацій у галузі освіти й підготовки кадрів; інтенсифікація мобільності студентів. Сфера освіти в Україні зробила значний внесок у наближення України до Європейського Союзу, але існують обмеження, пов'язані з економічними труднощами й тим, що продовжують існувати соціальні системи, які підтримували інший економічний лад та соціальні порядки. Досягнення нової якості освіти залежить від ефективної економіки освіти, ефективних нормативно-правових та організаційно-фінансових механізмів залучення та використання ресурсів, реального соціального статусу, професійного рівня педагогічних працівників, їх підтримки з боку держави; реорганізації системи управління освітою відповідно до завдань освітніх реформ.

Література:

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. 448 с.
2. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
3. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю // Знання України, 2010. 670 с.
4. Сисоєва С. Освітні реформи: освітологічний контекст// Освітологія. 2013. Вип. 2. С. 36-45.
5. Мартиненко С. Європейський простір вищої освіти: Тенденції розвитку та пріоритети // Освітологія. 2013. Вип. 2. С. 163-167.